

**TURMUSH QURISH OSTONASIDAGI QIZLAR MULOQOT
KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHDA, ULAR BILAN OLIB
BORILADIGA PSIXOLOGIK MAORIF VA TASHVIQOT ISHLARINING
ÔZIGA XOS XUSUSIYATLARI**

Karimova Muxayyo Nazar qizi,

Termiz davlat pedagogika instituti

Amaliy psixologiya kafedrası o'qituvchisi

G-mail: karimovamuxayyo91@gmail.com

Tel: (88)075 33 34

Hozirda O'zbekiston Respublikasi yangi davlatchiligining qaror topishida umumjahon va milliy davlatchilik taraqqiyoti qonuniyatlari uzviy ravishda uyg'unlashdi. Jamiyat hayotining o'zgarishi, ma'lum jihatdan oilaga, uning a'zolariga bog'liq bo'lganligi bois, bu muammoni o'rganish va tahlil etish dolzarb jarayon hisoblanadi. Har bir millat oila va u bilan bog'liq jarayonga alohida e'tibor qaratib, oila haqidagi bilimlarni, tasavvurlarni va qadriyatlarni avloddan-avlodga yetkazib kelmoqdalar. Oila - ijtimoiy institut sifatida uning a'zolari yoshi, kasbi, farzandlarning soni, nikoh yoshi, er-xotinlarning milliy mansubligi, hududiy jihatdan yashash joyini inobatga olgan holda tasniflanadi va o'rganiladi. Oiladagi muhitning sog'lomligi avvalo ayolga bog'liq bo'lganidek, jamiyatdagi ma'naviy muhitning sog'lomligi bevosita oilaga va oila tarbiyasiga ma'sul bo'lgan onaga bog'liqdir. Bo'lajak onalarimiz esa hozirgi kunning yosh qizlaridir. Qomusiy olimlarimizdan biri Abu Abdulloh Rudakiyning "Qaysi bir millatni yakson qilmoqchi bo'lsangiz, ularning qizlarini - bo'lajak onalarni tarbiyadan chiqaring. Qaysi bir millatni yuksaltirmoqchi bo'lsangiz, ularning qizlarini - bo'lajak onalarini chiroyli tarbiyaga, go'zal axloqqa o'rgating" degan fikri hozirgi kunning ham dolzarb mavzularidandir. Millatning qizlari ilmi, tarbiyali hamda aqlli, oilaviy hayotga nisbatan har tomonlama tayyor bo'lsa, oiladagi muhit ham sog'lom va oila mustahkam, farovon bo'ladi. Shuning uchun qizlarning oilaviy hayotga ma'naviy psixologik tayyorgarlik holati, ularning psixologik yetukligi muhim ahamiyatga egadir.

Talaba qizlarda muloqot ko'nikmalarini shakllantrish uchun turli xil tadbirlar, psixologik maorif va tashviqot ishlari olib borilishi juda ham muhim hisoblanadi. Samarali muloqotning asosiy jihati aloqa 3M yondashuvidir. Aql - jo'natuvchi va qabul qiluvchining hushyorligi va munosabati, vosita - jo'natuvchi tomonidan habarni to'g'ri yetkazish uchun qo'llaniladigan usul va xabar - Aql va vositaning kombinatsiyasi.

Samarali muloqot uchun 10 ta asosiy ko'nikmalar

-Tinglash. Samarali muloqotning eng muhim jihatlaridan biri bu yaxshi tinglovchi bo'lishdir.

-Og'zaki bo'lmagan muloqot.

-Aniq va qisqa bo'ling.

-Shaxsli bo'ling.

-O'zingizga ishonib.

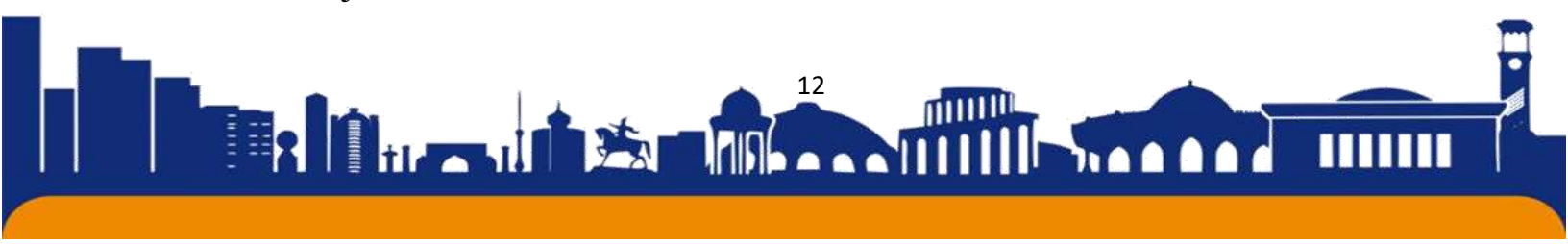
-Empatiya.

-Har doim ochiq fikrga ega bo'ling.

-Hurmatni yetkazing.

Shu o'rinda oilaviy muammolarni o'rganish maqsadida olib borilgan tadqiqotlardan shu narsa ma'lum bo'ldiki, oilaviy muammolar o'zaro munosabatlardagi kelishmovchilik, o'zini tuta olmaslik, yoshlarda muomala madaniyatini shakllanmaganligi, turmush o'rtog'idan mamnun bo'lmaslik, zerikarli hayot, oilaviy burchlarning taqsimlanishi, janjalkashlik, o'ta manmanlik, xulq-atvordagi nomukamallik, moddiy qiyinchiliklar, jizzakilik kabi oila a'zolariga xos xatti-harakatlar va xarakter xususiyatlaridan kelib chiqar ekan. Yana shu narsaga amin bo'ldikki inson o'zi ideal insonni izlarkan. Ko'p holatlarda er-xotinning bir-biridan qoniqmaslik (ish vazifalaridan norozilik), gumonsirash, tanqid, tanbeh kabilar ham ko'pgina muammolarni keltirib chiqarishini bildik. Oila a'zolari oilada bir-birini o'zaro tushunmaslik, xarakter xususiyatlarining bir-biriga to'g'ri kelmasligida deb bilsalar, ayrimlarida ayol kishi noroziligi, tanbehlari erkakdan o'zini ustun qo'yishi deb bildilar. Bundan shu narsa ma'lum bo'ldiki, oilaviy muammolarning asl sababi oilalarda pedagogik va psixologik bilimlarning yetishmasligidadir. Buning uchun mahallalarda bu borada keng qamrovli ishlarni olib borish, mahalla yig'inlarini oilalar bilan hamkorlikda amalga oshirish, qizlarni oilaviy hayotga tayyorlash uchun avvalo ularni onalarini psixologik savodxonligini oshirish, psixolog va pedagoglarga bo'lgan ishonchini oshirish masalalarini hal etish lozim. Qizlarimizni oilaviy hayotga tayyorlashda ularga oilaviy hayotning chiroyli taraflari bilan bir qatorda hayotning past-balandliklari ham mavjud ekanligini, turli-xil murakkab vaziyatlardan shirin so'z-chiroyli muomala bilan yechim topish mumkinligi borasida bilimlarni ham berib borish lozim. Misol uchun ko'pgina oilalarda uchrab turadigan quyida zikr etilgan muammolar bilan ham tanishtirib borilsa, o'zlarini katta hayotga qadam qo'yganda qiyinchiliklarga duch kelishganda dovdorab qolishmaydi, oqilona yo'lini tanlab bu vaziyatdan chiqib olishlari mumkin bo'ladi.

Shu o'rinda yana qizlarimizga singdirilishi lozim bo'lgan oilaviy qadriyatlarni sanab o'tish joiz:

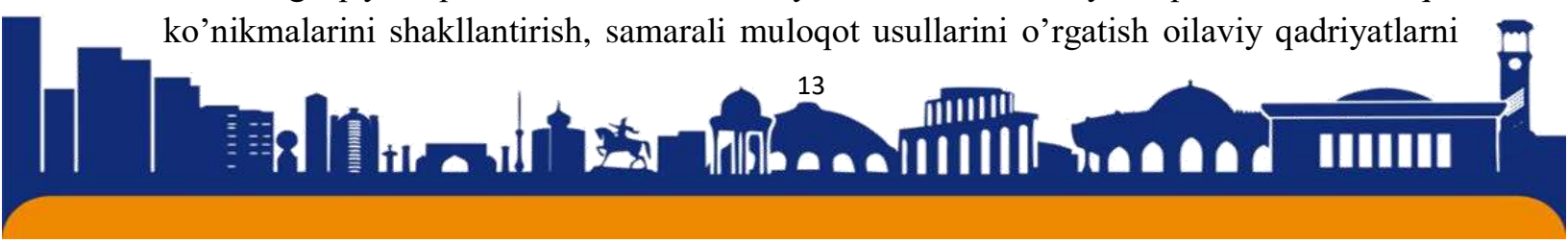

- oilaning har bir a'zosi uchun ahamiyatga ega bo'lgan ma'no - har bir oila muhtojlik, sevgini bilishi kerak;
- o'zaro hurmat - boshqa shaxsning fikrlarini, hissiyotlarini va ehtiroslarini qabul qilish;
- halollik - agar oilada bunday qiymat bo'lmasa, u boshqa shaxsning shaxsini hurmat qilmaslik deganidir;
- kechirish - xato qilgan odamlarni kechirishni o'rgatish muhimdir;
- mas'uliyat - bu qadriyat boshqa oila a'zolarining xotirjam bo'lishlari uchun zarurdir, chunki ular ishonadigan kishilar borligini biladilar;
- muloqot - bu qiymat oilani mustahkamlashga yordam beradi, muloqotni susaytirilishi noto'g'ri tushunishga va oilani buzishga olib keladi;
- urf-odatlar - bu oilaning eng muhim qadriyatlaridan biridir, bu sizning va yaqinlaringiz uchun xos bo'lgan o'ziga xoslikdir.

Shunday ekan turmushga chiqayotgan har bir qiz psixologik savodxonlikka ega bo'lishi, muloqot ko'nikmalarini egallaganligi, oilaviy muammolarni ijobiy hal qila olishi, har qanday sharoitda turmush ortog'i va bolalariga sog'lom psixologik muhitni yarata olishi hamda oilaviy munosabatlarda namunalilik ko'rsatib farzand tarbiyasidagi beminnat xizmatlari bilan o'z hissalarini qo'shmoqliklari lozimdir.

Qiz bola turmush qurgandan so'ng uning ijtimoiy muhitdagi mavqeyi tubdan o'zgarishi asosida unga nisbatan boshqalarni va o'z-o'ziga bo'lgan munosabati o'zgarishi kuzatiladi. Mazkur o'zgarishga nisbatan o'zida ishonchni shakllantira olgan qiz bola yangi oilasida qisqa muddatda o'z o'rniga ega bo'la olishida muloqot madaniyatining ahamiyati kattadir. Oila qurishga o'zida ishonchni shakllantirishiga eng asosiy turtki rolini o'ynovchi omillardan biri bu - o'z-o'ziga yo'riqnoma berishi ya'ni, oilaga tayyorlik holatining har tomonlama o'stirish hisoblaniladi. Yangi kelinlik mavqega moslashish albatta, tajriba va bilimlarga asoslanadi. Shularga ko'ra, har qanday turmush qurish yoshiga yetgan qiz o'zining yutuqlari va kamchiliklarini tafakkurida aqlan tahlil qilib o'zi kelin bo'lgach amalga oshiradigan xatti-harakatlarini tassavur eta olishi kerak.

Xulosa qilib aytganda talaba qizlarda muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda ularga ta'sir etuvchi har bir jabhani atroflicha o'rganib, o'sha omil uning kelajakdagi turmush hayotida qanday natija ko'rsatishi mumkinligini ilmiy prognoz qilish va ularning qadriyatlar tizimidan kelib chiqib ularga ijobiy ta'sir etuvchi omillarni yanada ko'paytirish, ularni kelajak maqsadlarini to'g'ri belgilashida ko'maklashish zarur. Talabalik davri shaxsning qayta qurilish davri bo'lib, aynan mana shunday vaqtda unda muloqot ko'nikmalarini shakllantirish, samarali muloqot usullarini o'rgatish oilaviy qadriyatlarni

to'g'ri singdira olish, ularni kelajakda mehnat jamoasida yutuqlarga erishishiga va muvaffaqiyatli oila barpo qilishiga zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. Mamlakatimizni 2016 yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy yakunlari va 2017 yilga mo'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma'ruza, 2017 yil 14 yanvar. - Toshkent: O'zbekiston, 2017. - 104 b.

2. Shoumarov G'.B. Oila psixologiyasi:Darslik-T.:”Sharq”, 2014.272-bet.

3. Fayziyeva M, Jabborov A. Oilaviy munosabatlar psixologiyasi.- T.:”Sharq”,2007.42-bet.

4. Karimova, M. (2023). QIZLARNING MUHABBAT BORASIDAGI TASAVVURLARINING OILA MUSTAHKAMLIGIGA TA'SIRI. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 3(2).

5. Ashurova, S. F., & qizi Karimova, M. N. (2023). OILADA O'SMIRLARNING SOG'LOM TURMUSH TARZI VA OILAVIY HAYOT HAQIDAGI TASAVVURLARI SHAKLLANISHINING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK OMILLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(5), 363-368.

6. qizi Karimova, M. N., & Ashurova, S. F. (2023). PROFESSIONAL TA'LIMDA TAHSIL OLAYOTGAN QIZLARNI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASH VA ULARDA SOG'LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK ASOSLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(5), 369-373.